

DLA doktori értekezés tézisei

Karasszon Dénes

Richard Strauss, az operaszerző,
a gordonka-pult látószögéből szemlélve

Témavezető: Dr. Batta András

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
28. számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok
besorolású doktori iskola

Budapest

2012.

A kutatás előzményei

Közvetlen előzménynek tekinthető, hogy csellistaként mindig fontos volt számomra a romantikus gordonkairodalom is, ennek megfelelően nagy gyönyörűséggel fedeztem fel annakidején Richard Strauss Don Quixote című szimfónikus költeményét, amely, ha nem is "vegytiszta" gordonkaverseny, mégis a legkülönlegesebb versenyműve a hangszer irodalmának. Később közelebbről is megvizsgáltam Strauss többi szimfónikus

költeményeit is, melyek zeneakadémiai diploma-dolgozatom témáját képezték.

Mint a Magyar Állami Operaház gordonka szólamának tagja, volt alkalmam több Strauss-opera előadásán is közreműködni, így magától értetődő volt számomra, hogy diploma-dolgozatom folytatásaként közelebről is megvizsgálom Strauss operáinak cselló-szólamait is, hisz ekkor testközelből is megbizonyosodhattam róla, hogy Straussnál nem csak a kiemelt koncertáns szólamok, hanem a zenekari stímmek is lehetnek technikailag igényesek, sőt igen nehezek, továbbá zenei mondanivaló dolgában is több mint figyelemreméltóak.

Fontos számomra, hogy az operák előadása közben végig másodpercre pontosan követni tudjam a színpadi eseményeket, és átláthassam, hogy az események és a játszánivaló hol és hogyan kapcsolódik egymáshoz. Természetesen külön izgalmas, ha az összefüggéseket a saját kottámból olvashatom ki.

Források

Dolgozatom megírása közben elsősorban két könyv adataira támaszkodtam:

Batta András: Richard Strauss szemtől szemben, Budapest, 1984

Boyden, Matthew: Richard Strauss, Budapest, 2004

Azonban fontosak voltak számomra azok a zenekari próbák is, ahol Kovács János, Oberfrank Péter és Dénes István instrukciói sokszor rávilágítottak Strauss zeneszerzői módszereire.

Nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak munkám során a kiválasztott művekről készült DVD-felvételek is:

Elektra: DVD, Deutsche Grammophon 1981, Carl Böhm, Wiener Philharmoniker

Der Rosenkavalier: DVD, Deutsche Grammophon 1979, Carlos Kleiber, Bayerische Staatsoper

Ariadne auf Naxos: DVD, Arthaus Music, 2000, Sir Colin Davis,
Semperoper Dresden

De az ezekből merített háttér-információkon kívül elsődlegesen természetesen magukra a vizsgált művek partitúráira, illetve gordonka-szólamokra hagyatkoztam.

A kutatás módszere

Dolgozatom megírásához szükség volt a gordonka-szólam beható tanulmányozása mellett a szövegek pontos ismeretére is.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy melyek azok az akusztikus érzetek, vizuális benyomások, amelyeknek a megjelenítését Strauss a gordonkára bízta. Nem volt más dolgom, mint egybevetni az akár több szempontból is jelentős gordonka-megszólalást a vele együtt, egy időben elhangzó szöveggel és levonni a következtetést, a Szerző szándékát lehetőleg minél pontosabban megértve.

Eredmények

Dolgozatomban Strauss három operájának alapos való átvizsgálásával a gordonka jelentőségét és annak feltérképezését tűztem ki célul. Ennek eredményeként Richard Strausst, mint a hangszer „beszéltetésének” utolérhetetlen mesterét ismerhettem meg. Munkám legfőképpen azért volt élményszerű, mert a zenedramai folyamatok már a partitúra egyetlen rétegének, a gordonka-szólamnak a szemrevételezésével is igen magas százalékban követhetőnek bizonyultak.

Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

A disszertáció témájához kapcsolódó előadó-művészeti tevékenységet – mennyisége okán – lehetetlen lenne itt tételesen felsorolni. A következő tevékenységek kapcsolódnak a dolgozat témájához: a Magyar Állami Operaház gordonka-szólamának tagjaként rendszeresen közreműködhettem a Ház olyan koncertjein, illetve előadásain, ahol Richard Strauss szimfónikus költeményei, operái hangoztak fel. Ezen művek előadása során szerzett tapasztalat indított arra, hogy ezt a témát dolgozzam fel DLA disszertáció formájában.